

VIERDE NIEUWSBRIEF VAN DE STICHTING MEENSEL-KIEZEGEM '44

8 juli 2002

In memoriam

Onverwachts vernamen we vanuit de mediakanalen dat Gaston Geens overleden was. Voor de vuist weg citeren wij hierna enkele van zijn meest prominente functies: Minister van Staat en gewezen Voorzitter van de Vlaamse regering. In de jaren zeventig Minister van Begroting en Wetenschapsbeleid en Financiën. In 1980 werd hij voorzitter van de Vlaamse regering, functie die hij bekleedde tot in 1992.

Bekend was hij vooral als de stichter van de technologische vernieuwing Flanders Technology International.

Namens De Stichting Meensel-Kiezegem '44 en mezelf wil ik de afgestorvene met dit korte voorwoordje een in memoriam opdragen, hem alle eer bewijzen in dankbare herinneringen aan zijn bemoedigende tussenkomst bij de aanzet van ons eerste project, met name de film of het docudrama Meensel-Kiezegem '44.

Hij was het die ons over de streep haalde om met dit uitzonderlijke werkstuk te starten midden de jaren negentig. Tijdens zijn aanwezigheid op één van de jaarlijkse herdenkingsplechtigheden van de augustusdagen sprak hij ons over de "verzuring" en het "groeïende negativisme" in ons pluralistische landje.

Als rasechte Hagelander kende hij vrijwel alle omstandigheden waarin zijn jeugdvrienden uit Meensel, hem nog bekend uit de Tiense College Studentenclub, aangehouden werden en gedeporteerd. Gewezen vrienden uit Meensel en Kiezegem. Schoolkameraden uit het Hageland. Blijvende en roots-gebonden herinneringen uitte hij in een kernachtige en gebalde taal en had een verrassende manier van denken om de dingen te relativeren.

Ik herinner mij zijn woorden nog, alsof het gisteren was, toen ik hem liet verstaan dat wij overwogen een waardevol project op te starten: onze film. Richtinggevend onderstreepte hij "Zonder uitstel aan beginnen. Het kan gezien worden als een vuurtoren en een baken voor komende generaties. En nodig is het en zàl het zijn. Ik vind het ongehoord dat men de waarheid nog steeds niet verteld heeft".

Zulke uitspraken raakten onze begeestering. Alle onzekerheden en moeilijkheden werden enthousiast weggewuifd met die ene gedachte: Gaston Geens stond achter ons en bleef in relaties aanspreekbaar.

De totaliteit van alle realisaties van de Stichting heeft hij niet mogen beleven.

Zijn gezondheidstoestand heeft niet meer toegelaten dat hij een bezoek bracht aan ons Vredesmuseum.

Het bleef voor hem bij een hoopvol geuite wens.

Wij bewaren zijn innemende beeltenis in dankbare herinneringen hopen op een weerzien in het hiernamaals.

Guido Hendrickx, Voorzitter

"OVER DE MUUR"

Vanwege de projectontwikkelaar "Over de Muur" ontving de Stichting Meensel-Kiezegem '44 eind maart 2002 de eerste Nieuwsbrief van deze werkgroep, waarin een oproep werd gelanceerd voor deelname aan een tiental werksessies per provincie, waarbij de idee naar voren wordt geschoven om op die manier lokale organisaties en musea een unieke kans te geven om over de muren van hun terrein heen te kunnen kijken.

Analoog en gelijklopend met het opzet en de geest van ons Vredesmuseum wordt geschreven:

"De kleine musea en organisaties beheren vandaag een belangrijk deel van het streekgebonden erfgoed en alzo schrijven ze mee aan de culturele biografie van hun eigen regio. Helaas is dit lokale aspect niet alleen een kracht, maar ook een kwetsbaar punt. Vandaar dat vanaf het voorjaar 2002 in Vlaanderen een project van start gaat dat hieraan iets wil doen."

Het project "Over de Muur" is opgezet in samenwerking met de provinciale museumconsulenten en het Centrum voor Agrarische Geschiedenis in Leuven. Het wordt financieel gesteund door de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse provincies en Vlaams Minister van Cultuur, Jeugd, Sport, Brusselse aangelegenheden en Ontwikkelingssamenwerking.

De initiatiefnemers van "Over de Muur" willen de kleine lokale musea ondersteunen in hun streven naar een nieuwe dynamiek, door in een brede en intensieve actie, tezamen met alle actoren op het terrein, een visie te ontwikkelen op het beheer van dat erfgoed en daarover praktische kennis uit te wisselen, om deze visie te realiseren.

Zo biedt dit project de gelegenheid om het beheer en de ontsluiting van streekgebonden cultureel erfgoed en in het bijzonder de lokale musea en initiatieven in een bepaalde regio te ondersteunen en de deskundigheid ervan te bevorderen.

Behalve werksessies bieden niet alleen een gerichte vorming, maar functioneren eveneens als een ontmoetings- en uitwisselingsforum, om daarbij beter te kunnen inspelen op de streekgebonden situaties, inzonderheid kennisoverdracht alsook collectie-beheer, inventarisatie, informatisering, publiekswerking, communicatie, fondsenwerving, projectbeheer en visieontwikkeling.

Wij hebben het genoeg gehad, reeds een tijdje geleden, deze provinciale museumconsulenten op bezoek te hebben in ons Vredesmuseum. Ik meen toen ontdekt te hebben dat bij hen de behoefte is ontstaan aan specifieke en praktijkgerichte kennisoverdracht aan andere initiatiefnemers.

Zonder het zelf te weten is misschien de werking van De Stichting een blikvanger geworden. Wat er ook van zij; het doet ons genoeg onze realisaties onder deze interacties te kunnen terugvinden.

EEN BOEK OM TE HEBBEN

In het voorjaar 2002 verscheen van de hand van Nieuwsblad-journalist Raymond Billen het boek "Het Hageland - Van Aarschot tot Zoutleeuw" bij het Davidsfonds Leuven. Het is een must voor iedere Hagelander en voor allen die deze mooie streek eens willen verkennen. Naast een interessante algemene uiteenzetting, bespreekt hij gemeente per gemeente de merkwaardigheden doorweven met de beste tips. Een rondrit door de 22 gemeenten is bijna het logisch gevolg na deze lectuur. Ook over onze gemeente geeft hij de wetenswaardigheden, o.a.

- over Tielt:

Dit laatste (Huize Hageland) evolueerde naar een infocentrum over de oorlogsgebeurtenissen van Meensel-Kiezegem. Het kon gebruik maken van exclusief materiaal van het concentratiekamp Neuengamme (Duitsland). De opeenvolgende thema's zijn: de inval van 1940, paniek bij de bevolking, verzet en collaboratie, concentratiekampen en bevrijding. Daarmee worden de razzia's die Meensel en Kiezegem troffen in een bredere context geplaatst. Bezoeken kan op elke werkdag of op aanvraag bij voorzitter Guido Hendrickx.

- over Meensel-Kiezegem:

We verlaten nu Meensel in de richting Binkom (gemeente Lubbeek). Op die weg ontspoon zich een incident met vérstrekkende gevolgen...

Razzia's in augustus 1944.

Meensel en Kiezegem hebben een triest oorlogsverleden. Ereperken vind je aan de beide kerken. In Meensel verwijzen witte kruisen naar de slachtoffers van twee razzia's: vier stierven ter plekke en 63 in concentratiekampen. Op 1 en op 11 augustus 1944, in alle vroegte, wezen gemaskerde collaborateurs de Duitse bezetters de weg van huis tot huis. Meensel verloor een negende van zijn bevolking. 91 gijzelaars vertrokken naar het concentratiekamp. De 63 die het leven lieten in Neuengamme waren van achttien tot 65 jaar oud. Onder impuls van Oktaaf Duerinckx, zoon van een slachtoffer, kwam er een film over de gebeurtenissen tot stand waarin de dorpelingen figureren.

Op de weg naar Binkom stond aan de zandkuilen van het gehucht Boekhout, op 31 juli 1944, een ijsroomkar met nogal wat volk rond want het was kermis in het naburige Attenrode-Wever. Onder hen Gaston Merckx, lid van de Duitsgezinde DeVlag. Er kwamen twee mannen en een vrouw aangefietst, vreemd aan de streek. Zij maanden de mannen bij de ijskar aan hun identiteitspapieren te tonen. Merckx trok een revolver maar zijn schot ging niet af. Eén van de twee vreemde mannen ging erachter aan en schoot Merckx dood achter een graanschoof. Moeder Merckx zwoer wraak en eiste honderd gijzelaars. Dat was de aanzet tot de razzia's van de dag daarop en nogmaals tien dagen later.

INDRUKKEN

Na onze reis naar Neuengamme in 2000 bij het nadenken over ons bezoek aan de Herdenkingshalle met de witte lijstdoeken op de rode muren (die in 2002 helemaal vernieuwd werden), gaf Magda Van Goidsenhoven volgende indrukken weer:

*Een gebouw als een gigantische zwarte doos,
de bunker van de dood,
een graftombe met duizenden namen,
zwart op wit tegen een achtergrond van bloedrode muren.
En achter elke naam:*

*een man, een vrouw die hier nooit had moeten zijn,
nooit had moeten sterven.*

*Je wordt er helemaal stil van als je bedenkt
hoe bijzonder nauwkeurig deze führers waren.*

*Als ze iets doen, doen ze het grondig:
tellen, registreren, nummertjes, cijfertjes, getallen in dikke dossiers.
En wat niet in hun kraam paste, werd gewoon uitgeschakeld.*

Fragment uit het dagboek van Romain Lemmens van de bedevaart in 1999:

Zaterdag 28 augustus 1999

- 9u30: Vertrek naar Neuengamme. De mensen op de bus zijn rustig en stil. Iedereen is reeds in gedachten bij een verloren vader, moeder, broer, zus, vriend, kennis. Op weg naar het kamp vertelt een overlevende van de gruwel, zijn wedervaren.

- 10u15: We rijden het kamp binnen. Het eerste wat we zien is een stuk spoorweg met nog een authentieke wagon van het vroegere transport.

Bij het uitstappen van de bus valt er iets over me dat ik niet kan verklaren. Is het verdriet, is het ongeloof, of een mengeling van al wat er al zoveel jaren in me leeft?

We stappen naar de inkomhal: indrukwekkend. Meters rollen witte spandoeken hangen aan de muren, met daarop duizenden namen van de slachtoffers. Op deze rollen vind ik de naam van onze pa niet. Bij navraag blijkt de naam Frans Lemmens niet op die lijsten te staan. In de tentoongestelde boeken vind ik eindelijk wat ik zocht. Het is een zeer moeilijk moment voor mij.

Frantz Lemmens	geb. am 9 October 1908 in Meensel-Kieseghem, Nederlande Landarbeiter.	gest. am 9 November 1944
----------------	---	-----------------------------

Hier staat het dus zwart op wit. Wat zit er in die kleine mededeling ellendig veel verdriet. Nu begeven we ons naar de plaats waar het monument "De Wanhoop van Meensel-Kiezegem" staat. Hier staan we op de weide waar de asse van de slachtoffers werd verstrooid als meststof. Hier ligt onze pa dus begraven. Veel tranen en pijn, maar tevens blij dat ik er was. Leona, Fons en ik hebben bloemen neergelegd.

We verlaten het kamp voor het middagmaal.

- 14u: We vertrekken terug naar het kamp. Dit moet men gezien hebben om een beetje te begrijpen wat die mensen hebben meegemaakt. Het is bijna niet te geloven dat er mensen zijn die dit overleefd hebben.

- 18u: We verlaten het kamp des doods na een laatste bloemenhulde op de plaats waar het krematorium stond.

VOORBIJ...

20 & 21 april: Erfgoedweekend - Huize Hageland

Panelgesprek: In het conciërgegebouw werd een vijftigtal geïnteresseerden welkom geheten door de schepen van toerisme Erik Loddewijckx. Guido Hendrickx begon door de link te leggen met de eerste wereldoorlog, waarvan de nasleep de aanleiding was van ontevredenheid en collaboratie. Oktaaf Duerinckx belichtte dan het ontstaan van de collaboratie, de verschillende takken, waarna hij het verzet daartegenover plaatste. Ook de uitwassen van de repressie werden niet uit de weg gegaan. Aan de hand van slides werd voor velen (vooral jongeren) de wirwar van de oorlog iets duidelijker. Tijdens het hieropvolgende panelgesprek kwam de heer Alfred Vansina eerst aan bod. In een vraag en antwoord systeem maakte hij de situatie van de jeugd tijdens de laatste jaren van de oorlog duidelijk. In een vurig betoog (waarvan we hier verder de essentie afdrukken) verwees hij vooral naar het gevaar dat sluimert in het klakkeloos aannemen van extremisme en eenzijdige onverdraagzaamheid.

FORUMGESPREK

Tijdens één van de tussenkomsten in het paneldebat tijdens het Erfgoedweekend hield Alfred Vansina een boeiend betoog. Naderhand werd ons door verschillende toehoorders naar de tekst hiervan gevraagd. Bij navraag bleek de heer Vansina daar geen tekst van te hebben en voor de vuist te hebben gesproken. Hij heeft dan getracht een korte inhoud ervan weer te geven, die we hier graag afdrukken.

Naar aanleiding van de programmatie van het ERFGOEDWEEKEND organiseerde de STICHTING MEENSEL-KIEZEGEM '44 op 20 april 2002 een forumgesprek over vrede. Dit forumgesprek werd speciaal belicht op het dreigende sluipende gevaar voor elke vredesverstoring, die uitgaat van onverdraagzaamheid en extremisme welke kunnen leiden tot autoritaire regimes en de meest nefaste gevolgen van hun dictatoriaal beleid. Panelleden, die in hun jeugd jaren het hebben meegemaakt of beleefd, legden getuigenis af van: de bloedende oorlog, de moordende nazibezetting, de fanatieke collaboratie, het schrijnende leed van weggevoerden en hun familieleden, de onmenselijke foltering in de concentratiekampen, de beestachtige werkdruk leidend tot ziekte, uitputting en gaskamers of massagraven. Ook de afschuwelijk en mensonwaardige laatste dodentocht in het hoopgevende zicht van de bevrijding en dan, ja, ook nog de wraak van de repressie, begrijpelijk tegen de echte verraders, maar soms ook ingegeven door persoonlijke bloedvetes. De panelleden voelden het als hun plicht en hun opdracht om dit oorlogsgebeuren bij de huidige generatie en vooral bij de jeugd levendig te houden. Alleen zo kan een vredesbeweging van "NOOIT MEER OORLOG" optornen tegen het oprukkende gevaar van onverdraagzaamheid, hatelijkheden, geweld, extremisme en gemis aan eerbied voor het leven van anderen. Want deze escalatie leidt weerom rechtstreeks naar catastrofale ellende, honger en broedermoord.

Daarom ijvert een vredelievende maatschappij voor vrijheid, verdraagzaamheid, eerbied, broederlijkheid, solidariteit en menselijkheid.

De blijvend ontroerende film van het drama van Meensel-Kiezegem en de in hun geheugen gebrande oorlogservaringen van panelleden en emotioneel reagerende aanwezigen hebben opnieuw de vredesboodschap gestimuleerd, opgeroepen en doorgegeven.

Al is het een ereplicht, het is vooral een grote verdienste en een doeltreffende actie van de "Stichting Meensel-Kiezegem '44" om dit forumgesprek te organiseren. Het nut hiervan werd duidelijk bewezen door de talrijke aanwezigen en de meevoelende aandacht van de jongeren uit het publiek.

Ook weergekeerden kwamen aan het woord: Louis Clinckx belichtte de "smerige" rol die collaborateurs speelden en de onbarmhartige houding van de bewakers in de kampen. Hij had het ook zeer moeilijk met ontkennende zwarten en meelopers. Achille Veugelen van zijn kant zag vooral het verraad en de dubbelzinnige houding van dorpelingen en burens die ertoe bijdroeg om jongeren, ook van buiten Meensel-Kiezegem, op te pakken. Hijzelf werd bevrijd uit de gevangenis van Leuven.

Ook een ex-politiek gevangene uit Oudenaarde mengde zich in dit boeiend gesprek en met documenten kloeg hij de houding aan van diverse machthebbers na de oorlog tot op heden. Dit gesprek werd na het vertonen van de film "Meensel -Kiezegem '44" verder gezet tot in de late uren. De film zelf werd aandachtig gevolgd en een ontroerd publiek bleef nog een hele tijd napraten. Ook werd een drietal rondleidingen in het museum verzorgd.

Op zondag was het museum de ganse dag geopend en werden meerdere mensen ontvangen en begeleid. Ook de cafetaria kende een grote toeloop, mede door de verzameltentoonstelling van Maarten Callaerts over Lucky Luke. Ook was er weer heel wat interesse voor de knappe verzameling van Rudi Peeters die een reeks wapens, documenten en boeken toonde.

6 mei 2002: Schoolreis

Het vijfde leerjaar van de basisschool van Boutersem bezocht ons museum nadat ze in de voormiddag in Breendonk op verkenning waren geweest. Een tachtigtal leerlingen werd in groepen rondgeleid door Guido Hendrickx. De anderen kregen de schoolversie van de film "Meensel-Kiezegem '44" te zien met de nodige informatie van Oktaaf Duerinckx.

19 mei 2002:

Bij de maandelijkse sprookjeswandeling waren wij weer aanwezig in cafetaria en museum. Meerdere ouders van kabouterkinderen en bezoekers van de rommelmarkt werden rondgeleid door onze gidsen.

2 juni 2002: Hagelanddag

Nu zorgden we ook voor enkele typische Hagelandse producten. Vooral het appelsap viel in de smaak van de talrijke bezoekers. De optredens van o.a. Hikketakketoe, volkszangers en vertellers werden zeer geapprecieerd. Ook waren er nu meerdere bezoekers voor het Vredesmuseum.

7 juni 2002: Schoolbezoek

School "De Regenboog" uit Sint-Truiden bracht een geleid bezoek aan het Vredesmuseum.

16 juni 2002:

Weer was de rommelmarkt, kabouterwandeling en tweede-handsboekenbeurs de oorzaak van een grote toeloop en meerdere gegidste bezoeken aan het museum.

NOG TE GEBEUREN...

21 juli 2002:

Sprookjeswandeling en rommelmarkt in Huize Hageland . De bezoeken aan het Vredesmuseum en de diensten in de cafetaria worden weer door de Stichting Meensel-Kiezegem '44 verzorgd.

11 augustus 2002:

Jaarlijkse Herdenkingsplechtigheid te Meensel-Kiezegem door de plaatselijke afdeling van de Nationale Confederatie van Politieke Gevangenen en Rechthebbenden van België.

10 u: Plechtige Eucharistieviering in de Sint-Mattheuskerk te Meensel.

10u45: Plechtigheid aan het erekerkhof te Meensel

11u30: Bloemenhulde aan het monument te Kiezegem.

18 augustus 2002:

De maandelijkse evenementen aan Huize Hageland zijn aangevuld met een tweedehandsboekenbeurs rond streekgeschiedenis, heemkunde, toerisme en kinderboeken. Uiteraard is het Vredesmuseum geopend en bij een drankje in de cafetaria kunnen de laatste details van de reis naar Neuengamme besproken worden.

23-24-25 augustus 2002: Reis Neuengamme

Voor deze vijfde bedevaart is er een vijftigtal reizigers ingeschreven. Enkelen moeten nog wat regelen om onze rekeningen te laten kloppen. Op de autocar krijgt iedereen een brochure met alle nuttige gevens en wat toeristische informatie (zoals elk jaar) zodat de reis beter kan gevolgd worden. We willen er toch nogmaals aan herinneren dat het noodzakelijk is dat we om 7 uur 's morgens vertrekken aan het statieplein te Meensel om het programma op normale wijze te kunnen afwerken.

Nu al vooruitzien:

Na het succes van "Ambiance in 't kot" door Toneelkring Thalia Hoegaarden komt deze groep terug voor de Stichting Meensel-Kiezegem '44 naar het Ontmoetingscentrum te Meensel-Kiezegem met een oerksomme "Café-Chantant - Bonte Avond" op vrijdag 6 en zaterdag 7 december 2002. Weer niet te missen!

NA ZOVEEL JAREN...

Op 25 mei 2002 had aan de Ijzertoren het "Ten Vredefestival" plaats. De voornaamste Vlaamse artiest die er optrad was Willem Vermandere. In een interview met "Het Nieuwsblad" van 27 mei 2002 deed deze nuchtere bard enkele merkwaardige uitspraken, die aangeven dat de vernieuwende wind (na de duidelijke bekentenissen van Ijzertorencomitébaas Mortier vorig jaar) duidelijk in de richting blaast die, ontdaan van alle valse romantiek en drogredenen, de ogen opent van velen die er niet rechtstreeks bij betrokken waren.

Willem Vermandere verklaarde over de vraag naar amnestie: "Goh, die discussie ligt gevoelig, hé. Maar als die mensen gewoon zouden zeggen: we hebben ons vergist, we zijn

meegesleept... Natuurlijk, zolang ze volhouden dat als Hitler baas geworden was, het geen waar zou geweest zijn, dan hoeft amnestie voor mij niet. Versta je? Ze moeten niet blijven janken over het onrecht dat hen aangedaan is door de Belgische staat. Want tja, jongens, willen we dan eens beginnen bij het begin? Tenslotte hebben zij toen op grote voet geleefd, dikke sigaren gerookt en de ogen uitgestoken van de mensen in 't dorp. We hebben pech gehad dat Hitler het niet gehaald heeft, zouden sommigen durven zeggen in plaats van hun vergissing toe te geven. Zolang dat blijft, kan er geen sprake zijn van amnestie. Het heeft geen zin om dààr de spons over te vegen. Maar voor de rest.... Kijk, ik zit hier te orakelen. Ik zou er misschien beter het zwijgen toe doen. Zwijgt! En doe voort! - en een muziekske spelen". (De kern van mijn opvoeding door vader was: Zwijgt! En doe voort!) Wij hebben van op de Ijzervlakte ooit andere uitspraken gehoord. De nuchtere kijk van Willem Vermandere zou door "neo- fascisten" en ander bruin ongedierte eens aandachtig mogen gelezen worden. Alhoewel... er zijn geen ergere blinden dan zij die niet willen zien.

Nuttige Inlichtingen

Huize Hageland en ons Vredesmuseum zijn tijdens de werkuren steeds geopend. Voor bezoeken in groep of familie en tijdens de weekends kunt u ons verwittigen. Dan is er iemand ter beschikking om te openen en/of te gidsen. Bij voorkeur zich wenden tot de toeristische dienst van de gemeente Tielt-Winge, tel. 016/63 38 48. Ann Verreck leidt de coördinaties inzake musea.

Guido HENDRICKX, Voorzitter

Binkomstraat 56, 3391 Meensel-Kiezegem, Tel. 016/487878 - Fax 016/640821

René CAUWBERGS,

Glabbeeksesteenweg 93, 3390 St Joris Winge, Tel. 016/632460

Alfons CRAENINCKX,

Heuvelstraat 17, 3390 O.L.Vr.Tielt, Tel. 016/634757

Oktaaf DUERINCKX,

Karekietenlaan 30, 3010 Kessel-Lo, Tel. 016/ 355232

E-mail: octaaf.duerinckx@chello.be

Alfons LEMMENS,

Binkomstraat 48, 3391 Meensel-Kiezegem, Tel. 016/634529

Rudi PEETERS,

Kerkstraat 85, 3391 Meensel-Kiezegem, Tel. 016/635826 – GSM 0496/258516

Alfons VUCHELEN,

Binkomstraat 65, 3391 Meensel-Kiezegem, Tel. 016/634955 – GSM 0479/259792

Betty VUCHELEN,

Stoopkensstraat 110, 3320 Hoegaarden, Tel. 016/767936

E-mail: bettyv@yucom.be

Onze eregalerij:

- Eddy baron Merckx, peter van het Vredesmuseum
- Chris Desaeve-Cleuren, meter van "De Wanhoop van Meensel-Kiezegem"
- Alfred Vansina, peter van "De Wanhoop van Meensel-Kiezegem"

Om onze werking te steunen plaatsen wij steeds een kollektebus in het museum. U kunt natuurlijk ook helpen via rekeningnummer 149-0567841-75 Memoriaal Neuengamme. Alvast onze hartelijke dank bij voorbaat.